

V I Lenin

Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmanderätt (teser)

1. Imperialismen, socialismen och de förtryckta nationernas frigörelse

Imperialismen är kapitalismens högsta utvecklingsstadium. Kapitalet i de framskridna länderna har växt utöver nationalstaternas ram, ersatt konkurrens med monopol och skapat alla objektiva förutsättningar för att genomföra socialismen. I Västeuropa och Förenta staterna står därför proletariats revolutionära kamp för att störta de kapitalistiska regeringarna och expropriera bourgeoisin på dagordningen. Imperialismen driver massorna till en sådan kamp genom att i oerhörd grad skärpa klassmotsättningarna och försämra massornas läge både i ekonomiskt avseende – trusterna, dyrtiden – och i politiskt avseende: militarismens tillväxt, de allt oftare återkommande krigen, den starkare reaktionen samt befästandet och utvidgningen av det nationella förtrycket och den koloniala utplundringen. Den segerrika socialismen måste med nödvändighet upprätta fullständig demokrati och följaktligen inte bara genomföra nationernas fullständiga likaberättigande, utan även införa de förtryckta nationernas självbestämmanderätt, dvs rätt till fritt politiskt avskiljande. Socialistiska partier, som inte genom hela sin verksamhet såväl nu som under revolutionen och efter dennas seger är i stånd att bevisa, att de kommer att befria de underkuvade nationerna och upprätta förhållandet till dem på grundval av ett fritt förbund – och ett fritt förbund utan frihet att avskilja sig är en lögnaktig fras – sådana partier förråder socialismen.

Naturligtvis är också demokratin en statsform, som måste försvinna, när staten försvinner, men detta kommer att ske först vid övergången från den slutgiltigt segerrika och konsoliderade socialismen till den fullständiga kommunismen.

2. Den socialistiska revolutionen och kampen för demokrati

Den socialistiska revolutionen är inte bara en enda handling, inte bara en enda drabbning på en enda front, utan en hel epok av skärpta klasskonflikter, en lång rad av drabbningar på alla fronter, dvs i alla ekonomiska och politiska frågor, drabbningar, som endast kan slutföras genom att bourgeoisin exproprieras. Det vore ett grundligt fel att tro, att kampen för demokrati skulle vara ägnad att föra bort proletariats från den socialistiska revolutionen eller att undanskymma den, överskugga den osv. Tvärtom: liksom en segerrik socialism, som inte upprättar fullständig demokrati, är en omöjlighet, så kan inte heller ett proletariat, som försummar att föra en allsidig, konsekvent och revolutionär kamp för demokrati, förbereda sin seger över bourgeoisin.

Inte mindre oriktigt vore det att avlägsna en av punkterna i det demokratiska programmet, t ex om nationernas självbestämmanderätt, på grund av att det skulle vara ”ogenomförbart” eller ”illusoriskt” under imperialismen. Påståendet att nationernas självbestämmanderätt är ogenomförbar inom kapitalismens ram kan förstås antingen i absolut, ekonomisk mening, eller i villkorlig, politisk.

I det första fallet är påståendet grundfalskt i teoretiskt avseende. För det första är t ex arbetspengar, krisernas avskaffande osv i sådan mening ogenomförbara under kapitalismen. Det är fullständigt oriktigt, att nationernas självbestämmanderätt är lika ogenomförbar. För det andra är enbart exemplet med Norges skiljande från Sverige 1905 tillräckligt för att vederlägga ”ogenomförbarheten” i denna mening. För det tredje vore det löjligt att bestrida,

att det vid en obetydlig förändring av de inbördes politiska och strategiska förhållandena, t ex mellan Storbritannien och Tyskland, skulle vara helt ”genomförbart” att idag eller i morgon bilda nya stater – en polsk, en indisk eller liknande. För det fjärde köper och mutar finanskapitalet i sina expansionssträvanden ”fritt” den friaste demokratiska och republikanska regering och de valda ämbetsmännen i vilket land som helst, även om det är ”oavhängigt”. Finanskapitalets och kapitalets herravälde överhuvudtaget kan inte avskaffas genom *några slags* omgestaltningar på den politiska demokratins område; och självbestämmanderätten hänför sig helt och hållet till detta område. Men detta finanskapitalets herravälde upphäver inte alls den politiska demokratins betydelse som en friare, vidare och klarare *form* för klassförtrycket och klasskampen. Därför bottnar alla resonemang om att ett av den politiska demokratins krav är ”ogenomförbart” i ekonomiskt avseende under kapitalismen i en teoretiskt oriktig definition av kapitalismens allmänna och grundläggande förhållanden och av den politiska demokratin i allmänhet.

I det andra fallet är detta påstående ofullständigt och inexakt. Ty det är inte bara nationernas självbestämmanderätt som under imperialismen är ”genomförbar” endast i ofullständigt, stympat skick och som sällsynta undantag (t ex Norges skiljande från Sverige 1905) utan detta gäller den politiska demokratins *alla* grundkrav. Det av alla revolutionära socialdemokrater ställda kravet på koloniernas omedelbara befrielse är också ”ogenomförbart” under kapitalismen utan en rad revolutioner. Men därav följer ingalunda, att socialdemokratin skall avstå från en omedelbar och ytterst beslutsam kamp för *alla* dessa krav – det skulle endast vara till fördel för bourgeoisin och reaktionen – utan därav följer tvärtom, att det är nödvändigt att formulera och genomföra alla dessa krav inte på reformistiskt utan på revolutionärt sätt; att inte inskränka sig till den borgerliga legalitetens ram, utan bryta denna; att inte nöja sig med parlamentstal och muntliga protester, utan dra massorna med till aktiv handling, utvidga och stimulera kampen för varje demokratiskt grundkrav ända till proletariats direkta anstormning mot bourgeoisin, dvs till den socialistiska revolutionen, som exproprierar bourgeoisin. Den socialistiska revolutionen kan flamma upp inte bara ur en stor strejk, en gatudemonstration eller ett hungerupplopp, ett militärt uppror eller en kolonial resning, utan ur varje sådan politisk kris som Dreyfusaffären eller Zabernaffären eller i samband med ett referendum om en förtryckt nations avskiljande osv.

Det tilltagande nationella förtrycket under imperialismen innebär inte, att socialdemokratin skall avstå från den ”utopiska”, som bourgeoisin kallar den, kampen för nationernas rätt till avskiljande, utan tvärtom i ökad grad utnyttja de konflikter, som uppstår *även* på detta område såsom anledningar till massagerande och revolutionära aktioner mot bourgeoisin.

3. Självbestämmanderättens betydelse och dess förhållande till federationen

Nationernas självbestämmanderätt innebär uteslutande rätt till oberoende i politisk mening, till fritt politiskt avskiljande från den förtryckande nationen. Detta krav på politisk demokrati innebär konkret fullständig frihet till agitation för avskiljande samt lösning av frågan om avskiljande genom referendum inom den nation, som avskiljer sig. Detta krav är således inte alls liktydigt med ett krav på avskiljande, uppdelning och bildande av små stater. Det är bara ett konsekvent uttryck för kampen mot varje nationellt förtryck. Ju närmare ett demokratiskt statssystem står fullständig frihet till avskiljande, desto sällsyntare och svagare kommer i praktiken strävandena till avskiljande att bli, ty de stora staterna är otvivelaktigt fördelaktigare både ur det ekonomiska framåtskridandets synpunkt och med tanke på massornas intressen, varjämte dessa fördelar ständigt ökar med kapitalismens tillväxt. Att erkänna självbestämmande är inte liktydigt med att erkänna federationen som princip. Man kan vara en avgjord motståndare till denna princip och anhängare av den demokratiska centralismen,

men föredra federationen framför den nationella ojämlikheten såsom den enda vägen till fullständig demokratisk centralism. Just ur denna synpunkt föredrog Marx, ehuru han var centralist, federationen mellan Irland och England framför engelsmännens våldsamma undertryckande av Irland.

Socialismens mål är inte bara att avskaffa mänsklighetens splittring i småstater och varje isolering av nationerna, inte bara att föra nationerna närmare varandra, utan även att sammansmälta dem. Och just för att nå detta mål måste vi dels klargöra för massorna att Renners och Otto Bauers idé om s k nationell-kulturell autonomi är reaktionär, dels inte framställa vårt krav på de förtryckta nationernas frigörelse i allmänna, svulstiga fraser, i innehållslösa deklamationer, eller genom att "bordlägga" frågans avgörande till socialismen, utan i ett klart och exakt formulerat politiskt program, som speciellt beaktar hyckleriet och fegheten hos socialister i de förtryckande nationerna. Liksom mänskligheten kan nå fram till klassernas avskaffande endast genom en övergångsperiod av den förtryckta klassens diktatur, så kan den endast nå fram till nationernas oundvikliga sammansmältning genom en övergångsperiod av fullständig frigörelse av alla förtryckta nationer, dvs frihet för dem att avskilja sig.

4. Den proletärt revolutionära formuleringen av frågan om nationernas självbestämmanderätt

Inte endast kravet på nationernas självbestämmande, utan *alla* punkterna i vårt demokratiska minimiprogram har *tidigare*, redan under 1600- och 1700-talet, rests av småbourgeoisin. Och småbourgeoisin framställer fortfarande *alla* dessa krav utopiskt, emedan den inte ser klasskampen och dess skärpning under demokratin, utan tror på en "fredlig" kapitalism. Just sådan är den folkbedragande utopin om ett fredligt förbund av likaberättigade nationer under imperialismen, vilken kautskyanerna försvarar. Som motvikt mot denna kälkborgerliga, opportunistiska utopi måste socialdemokratin program framhäva nationernas uppdelning i förtryckande och förtryckta såsom det grundläggande, det mest väsentliga och det oundvikliga under imperialismen.

De förtryckande nationernas proletariat kan inte inskränka sig till allmänna, schablonmässiga och av vilken pacifistisk borgare som helst upprepade fraser mot annexionerna och för nationernas likaberättigande i allmänhet. Proletariatet kan inte med tystnad förbigå den för imperialistiska bourgeoisin särskilt "obehagliga" frågan om *gränserna* för en stat, som vilar på nationellt förtryck. Proletariatet måste bekämpa, att förtryckta nationer med våld hålls kvar inom ifrågavarande stats gränser, och detta betyder just att kämpa för självbestämmanderätt. Proletariatet måste kräva frihet till politiskt avskiljande för kolonierna och de av "dess egen" nation förtryckta nationerna. I annat fall blir proletariats internationalism tomma ord; varken förtroende eller klassolidaritet är möjliga mellan den förtryckta och den förtryckande nationens arbetare; hyckleriet hos reformisterna och kautskyanerna, som försvarar självbestämmandet men tiger om de nationer, som förtrycks av "deras egen" nation och med våld hålls kvar i "deras egen" stat, blir inte avslöjat.

Å andra sidan måste de förtryckta nationernas socialister särskilt försvara och genomföra en fullständig och obetingad enhet, däri inbegripen organisatorisk enhet, mellan den förtryckta och den förtryckande nationens arbetare. Utan detta är det omöjligt att hävda proletariats självständiga politik och dess klassolidaritet med proletariatet i andra länder under allehanda knep, förräderier och skurkaktigheter från bourgeoisins sida. Ty de förtryckta nationernas bourgeoisier förvandlar ständigt parollerna om nationell frigörelse till ett bedrägeri mot arbetarna: i inrikespolitiken utnyttjar den dessa paroller för reaktionära överenskommelser med de härskande nationernas bourgeoisier (t ex polackerna i Österrike och Ryssland som

träffar uppgörelser med reaktionen för att slå ned judarna och ukrainarna); i utrikespolitiken strävar den efter att träffa uppgörelser med en av de rivaliserande imperialistiska makterna för att förverkliga sina roffarsyften (de små balkanstaternas politik osv).

Den omständigheten, att kampen för nationell frihet mot en imperialistisk makt under vissa betingelser kan utnyttjas av en annan ”stor” makt i dess likaså imperialistiska syften, kan lika litet få socialdemokratin att avstå från att erkänna nationernas självbestämmanderätt, som de talrika tillfällena, då bourgeoisin utnyttjat republikanska paroller till politiskt bedrägeri och finansiell plundring t ex i de romanska länderna, kan förmå socialdemokraterna att avstå från sin republikanism.¹

5. Marxism och proudhonism i den nationella frågan

I motsats till småborgerliga demokrater såg Marx i alla som helst demokratiska krav inte något absolut, utan ett historiskt uttryck för de av bourgeoisin ledda folkmassornas kamp mot feodalismen. Det finns bland dessa krav inte ett enda, som inte under vissa omständigheter kunnat tjäna och har tjänat som ett verktyg för bourgeoisin att bedra arbetarna. Därför är det teoretiskt alldeles oriktigt att i detta avseende skilja ut ett av den politiska demokratins krav, nämligen kravet på nationernas självbestämmanderätt, och sätta det i motsats till de övriga. I praktiken kan proletariatet bevara sin självständighet endast genom att underordna sin kamp för alla demokratiska krav, republiken ej undantagen, under sin revolutionära kamp för att störta bourgeoisin.

I motsats till proudhonisterna, vilka ”förnekade” den nationella frågan ”i den sociala revolutionens namn”, sköt å andra sidan Marx, som framför allt hade den proletära klasskampens intressen i de framskridna länderna i åtanke, i främsta rummet fram internationalismens och socialismens grundprincip: ett folk, som förtrycker andra folk, kan inte vara fritt. Just i de tyska arbetarnas revolutionära rörelses intresse krävde Marx 1848, att Tysklands segerrika demokrati skulle proklamera och förverkliga frihet för de folk, som var förtryckta av tyskarna. Just med tanke på de engelska arbetarnas revolutionära kamp krävde Marx 1869 att Irland skulle skiljas från England och tillfogade ”... även om en federation kan komma till stånd efter avskiljandet.” Endast genom att ställa ett sådant krav fostrade Marx verkligen de engelska arbetarna i internationalistisk anda. Endast på detta sätt kunde han ställa en revolutionär lösning på denna historiska uppgift som motvikt mot opportunisterna och den borgerliga reformismen, som än idag, efter ett halvt århundrade, inte har förverkligat den irländska ”reformen”. Endast på detta sätt kunde Marx, i motsats till kapitalets försvarare, vilka skriker om att de små nationernas frihet till avskiljande är utopisk och ogenomförbar och om att inte bara den ekonomiska utan även den politiska koncentrationen är progressiv, försvara det progressiva i denna koncentration på ett *icke* imperialistiskt sätt, förfäktat ett närmande mellan nationerna, inte genom våld utan genom ett fritt förbund mellan alla länders proletärer. Endast så kunde Marx *även* när det gällde lösningen av de nationella frågorna sätta massornas revolutionära aktion i motsats till det formella och ofta hycklade erkännandet av nationernas likaberättigande och självbestämmanderätt. Det imperialistiska kriget 1914-16 och det augiasstall av hyckleri, som det avslöjat bland opportunisterna och kautskyanerna, har

¹ Självfallet är det helt löjligt att förkasta självbestämmanderätten av den orsaken, att den innefattar ”fosterlandsförsvar”. Med samma rätt – dvs lika oseriöst – åberopar sig socialchauvinisterna 1914-16 på vilket demokratiskt krav som helst (t ex kravet på republik) och på vilken formulering som helst om kamp mot det nationella förtrycket för att rättfärdiga ”fosterlandsförsvaret”. Marxismen härleder erkännandet av fosterlandsförsvaret i krig i Europa, t ex under den stora franska revolutionen eller i Garibaldi's krig, och likaså avvisandet av fosterlandsförsvaret i det imperialistiska kriget 1914-16 ur en analys av de konkreta historiska särdragen i varje enskilt krig men alls inte ur något slags ”allmän princip” eller ur någon enskild programpunkt.

åskådligt bekräftat det riktiga i denna Marx' politik, som måste bli ett mönster för alla avancerade länder, ty vartenda ett av dem undertrycker nu andra nationer.²

6. Tre typer av länder ifråga om nationernas självbestämmande

Ifråga om nationernas självbestämmande måste man skilja mellan tre huvudtyper av länder:

För det första Västeuropas avancerade kapitalistiska länder och Förenta staterna. De borgerligt progressiva nationella rörelserna är här för länge sedan avslutade. Var och en av dessa "stora" nationer förtrycker andra nationer både i kolonierna och i det egna landet. De härskande nationernas proletariat har här precis samma uppgifter som proletariatet i England hade på 1800-talet ifråga om Irland.³

För det andra Östeuropa: Österrike, Balkan och särskilt Ryssland. Just 1900-talet har här särskilt utvecklat de borgerligt demokratiska nationella rörelserna och skärpt den nationella kampen. I dessa länder kan proletariatets uppgifter, både när det gäller att fullborda deras borgerligt demokratiska omdaning och när det gäller att stödja den socialistiska revolutionen i andra länder, inte utföras utan att hävda nationernas självbestämmanderätt. Särskilt svår och särskilt viktig är här uppgiften att sammansmälta arbetarnas klasskamp i de förtryckande och i de förtryckta nationerna.

För det tredje: halvkoloniala länder, såsom Kina, Persien och Turkiet, samt alla kolonier med en sammanlagd befolkning på ca 1 000 miljoner människor. Här har de borgerligt demokratiska rörelserna dels knappast börjat, dels är de långtifrån avslutade. Socialisterna måste inte bara kräva en obetingad och omedelbar frigörelse av kolonierna utan ersättning – detta krav betyder emellertid politiskt ingenting annat än just erkännandet av självbestämmanderätten; socialisterna måste på det bestämdaste stödja de borgerligt demokratiska nationella befrielse-rörelsernas mest revolutionära element i dessa länder och stödja deras uppror – vid behov även deras revolutionära krig – mot de imperialistiska makter, som förtrycker dem.

7. Socialchauvinismen och nationernas självbestämmanderätt

Den imperialistiska epoken och kriget 1914-16 har särskilt framhävt uppgiften att bekämpa chauvinismen och nationalismen i de framskridna länderna. Beträffande frågan om nationernas självbestämmande finns det två huvudschattringar bland socialchauvinisterna,

² Man hänvisar ofta – såsom för kort tid sedan den tyske chauvinisten Lensch i nr 8 och 9 av *Die Glocke* – till att Marx' avvisande inställning till några folks nationella rörelse, t ex tjeckernas 1848, vederlägger nödvändigheten att från marxismens ståndpunkt erkänna nationernas självbestämmanderätt. Men detta är oriktigt, ty 1848 förelåg historiska och politiska skäl till att skilja mellan "reaktionära" och revolutionärt demokratiska nationer. Marx hade rätt när han fördömde de förra och tog parti för de senare. Självbestämmanderätten är ett av demokratins krav, som helt naturligt måste underordnas demokratins allmänna intressen. 1848 och följande år krävde dessa allmänna intressen i främsta rummet kamp mot tsarismen.

³ I några småstater, som inte har deltagit i kriget 1914-16, t ex i Nederländerna och Schweiz, utnyttjar bourgeoisin intensivt parollen om "nationernas självbestämmanderätt" för att rättfärdiga ett deltagande i det imperialistiska kriget. Detta är ett av de motiv, som driver sådana länders socialdemokrater att förneka självbestämmandet. Den riktiga proletära politiken – att förkasta fosterlandsförsvaret" i det *imperialistiska* kriget – försvarar de med oriktiga argument. Resultatet blir i teorin en förvrängning av marxismen och i praktiken ett slags smånationell inskränkthet, ett ignorande av en befolkning på *hundra-tals miljoner* i de nationer, som förslavats av "stormakts"-nationerna. Kamrat Gorter har orätt, när han i sin utmärkta broschyr *Imperialismen, kriget och socialdemokratin* avvisar principen om nationernas självbestämmande, men han *tillämpar* den riktigt när han kräver *omedelbart* "politisk och *nationellt* oberoende" för Nederländska Indien och avslöjar de nederländska opportunisterna, vilka vägrar att ställa ett sådant krav och att kämpa för det.

dvs opportunisterna och kautskyanerna, som försöker dölja krigets imperialistiska, reaktionära natur genom att tillämpa begreppet ”fosterlandsförsvar” på det.

Å ena sidan har vi bourgeoisins tämligen öppenhjärtiga lakejer, vilka försvarar annexionerna med påståendet att imperialismen och den politiska koncentrationen är progressiva och avvisar självbestämmanderätten som utopisk, illusorisk, småborgerlig osv. Till dem hör Cunow, Parvus och de extrema opportunisterna i Tyskland, en del av fabianerna och tradeunionledarna i England, opportunisterna i Ryssland: Semkovskij, Libman, Jurkevitj osv.

Å andra sidan har vi kautskyanerna och till dem hör även Vandervelde, Renaudel, många pacifister i Storbritannien och Frankrike m fl. De är för enhet med de förstnämnda och överensstämmer i praktiken helt med dem, då de försvarar självbestämmandet endast i ord och hycklande: de anser kravet på frihet till politiskt avskiljande vara ”överdrivet”, (”zu viel verlangt”, Kautsky i Die Neue Zeit den 21 maj 1915), de förfäktar inte nödvändigheten av en revolutionär taktik för just de förtryckande nationernas socialister utan suddar tvärtom ut deras revolutionära plikter, rättfärdigar deras opportunism, underlättar deras bedrägeri mot folket, undviker just frågan om *gränserna* för en stat, som med våld håller kvar de icke likaberättigade nationerna under sitt herravälde osv.

Både de förra och de senare är samma slags opportunister, vilka prostituerar marxismen och har förlorat all förmåga att förstå den teoretiska betydelsen och den praktiska aktualiteten av Marx’ taktik, som han klagade på med Irland som exempel.

Vad bl a annexionerna beträffar, har denna fråga blivit särskilt aktuell i samband med kriget. Men vad är egentligen en annexion? Det är lätt att övertyga sig om att en protest mot annexionerna innebär antingen ett erkännande av nationernas självbestämmande eller att den är baserad på en pacifistisk fras, som försvarar status quo och är emot *varje* våld, även det revolutionära. En sådan fras är genomfalsk och oförenlig med marxismen.

8. Proletariatets konkreta uppgifter inom den närmaste framtiden

Den socialistiska revolutionen kan börja inom den allra närmaste framtiden. I detta fall blir det proletariatets omedelbara uppgift att erövra makten, expropriera bankerna och genomföra andra diktatoriska åtgärder. Bourgeoisin – och särskilt intellektuella av fabianernas och kautskyanernas typ – anstränger sig i ett sådant ögonblick att splittra och bromsa revolutionen genom att söka påtvinga den begränsade, demokratiska mål. Medan *alla* rent demokratiska krav i viss mening kan utgöra hinder för revolutionen, ifall den proletära anstormningen mot grundvalarna för bourgeoisins makt har börjat, så kommer nödvändigheten att proklamera och genomföra *alla* förtryckta folks frihet (dvs deras självbestämmanderätt) att bli lika aktuell under den socialistiska revolutionen som den var för den borgerligt demokratiska revolutionens seger, t ex i Tyskland 1848 eller i Ryssland 1905.

Det är emellertid möjligt, att fem, tio eller ännu fler år kommer att förflyta, innan den socialistiska revolutionen börjar. På dagordningen kommer att stå massornas revolutionära fostran i en sådan anda, att de socialistiska chauvinisterna och opportunisterna inte längre kan tillhöra arbetarpartiet eller segra, som fallet var åren 1914–16. Socialisterna måste klagöra för massorna att brittiska socialister, som inte kräver koloniernas och Irlands frihet att avskilja sig, att tyska socialister, som inte kräver koloniernas, elsassarnas, danskarnas och polackernas frihet att avskilja sig, som inte omedelbart vidgar den revolutionära propagandan och den revolutionära massaktionen till att omfatta även kampen mot det nationella förtrycket, som inte utnyttjar sådana incidenter som Zabernaffären till den mest omfattande illegala propaganda bland den förtryckande nationens proletariat, till gatudemonstrationer och revolutionära massaktioner, att ryska socialister, som inte kräver Finlands, Polens, Ukrainas

osv frihet att avskilja sig – att sådana socialister uppträder som chauvinister, som de blod- och smutsdrypande imperialistiska monarkiernas och den imperialistiska bourgeoisins lakejer.

9. Den ryska och polska socialdemokratins och Andra internationalens inställning till självbestämmande

Meningsskiljaktigheterna mellan Rysslands revolutionära socialdemokrater och de polska socialdemokraterna i frågan om självbestämmande kom i dagen redan 1903 på den kongress, som antog Rysslands socialdemokratiska arbetarpartis program och som, tvärtemot den polska socialdemokratiska delegationens protest, i detta program införde § 9, vilken erkänner nationernas självbestämmanderätt. Sedan dess har de polska socialdemokraterna inte en enda gång i sitt partis namn upprepat förslaget om att avlägsna § 9 ur vårt partis program eller byta ut den mot någon annan formulering.

I Ryssland – där inte mindre än 57 procent av befolkningen, över 100 miljoner människor, tillhör de förtryckta nationerna, där dessa nationer företrädesvis befolkar ytterområdena, där en del av dessa nationer står på en högre kulturell nivå än storryssarna, där det politiska systemet utmärker sig genom en särskilt barbarisk och medeltida karaktär, där den borgerligt demokratiska revolutionen ännu inte är fullbordad – är erkännandet av de av tsarismen förtryckta nationernas rätt att fritt avskilja sig från Ryssland en ovillkorlig plikt för socialdemokraterna i deras demokratiska och socialistiska uppgifters namn. Vårt parti, som återupprättades i januari 1912, antog 1913 en resolution, vilken bekräftar självbestämmanderätten och tolkar den just i ovannämnda konkreta betydelse. Den storryska chauvinismens orgier 1914-16 både inom bourgeoisin och bland de opportunistiska socialisterna (Rubanovitj, Plechanov, Nasje Delo osv) ger oss ännu större anledning att hålla fast vid detta krav och förklara, att de, som avvisar det i praktiken, är ett stöd för den storryska chauvinismen och tsarismen. Vårt parti förklarar att det på det bestämdaste avsäger sig allt ansvar för ett sådant uppträdande mot självbestämmanderätten.

Den polska socialdemokratins senaste formulering av sin ställning i den nationella frågan (den polska socialdemokratins deklaration på Zimmerwaldkonferensen), innehåller följande tankar:

Denna deklaration brännmärker den tyska regeringen och övriga regeringar, vilka betraktar de ”polska områdena” som en pant i det förestående spelet om kompensationer och *”berövar det polska folket möjligheten att självt avgöra sitt öde”*. ”Den polska socialdemokratins protesterar bestämt och högtidligt mot *ett helt lands styckning och sönderdelning ...*” Den gisslar de socialister, som överlämnade åt hohenzollrarna att – *”befria de förtryckta folken”*. Den uttalar den övertygelsen, att endast det revolutionära internationella proletariats deltagande i denna annalkande kamp, kampen för socialismen, *”kommer att spränga det nationella förtryckets bojor och upphäva varje form av främmande herravälde samt säkra det polska folket möjlighet till en allsidig fri utveckling som en likaberättigad medlem i ett folkens förbund”*. Deklarationen betecknar kriget som *”dubbelt brodermördande” ”för polackerna”* (Internationella socialistiska kommissionens bulletin, nr 2, 27/IX 1915, s 15; rysk översättning i samlingsverket Internationalen och kriget, s 97).

Dessa teser skiljer sig på intet väsentligt sätt från erkännandet av nationernas självbestämmanderätt, de är bara ännu vagare och obestämdare i de politiska formuleringarna än flertalet av Andra internationalens program och resolutioner. Varje försök att uttrycka dessa tankar i exakta politiska formuleringar och bestämma deras tillämplighet på det kapitalistiska eller bara på det socialistiska systemet kommer att ännu påtagligare visa det oriktiga i de polska socialdemokraternas förnekande av nationernas självbestämmanderätt.

Det beslut som fattades på den internationella socialistiska kongressen i London 1896, vilket erkänner nationernas självbestämmande, måste på basis av de ovan framlagda teserna kompletteras genom hänvisningar till 1) detta kravs särskilda aktualitet under imperialismen, 2) den politiska villkorligheten och klassinnehållet i den politiska demokratins alla krav, däribland även detta, 3) nödvändigheten av att skilja mellan de konkreta uppgifterna för de förtryckande och de förtryckta nationernas socialdemokrater, 4) opportunisternas och kautskyanernas inkonsekventa, rent formella och på grund härav till sin politiska betydelse hycklande erkännande av nationernas självbestämmande, 5) den faktiska överensstämmelsen mellan chauvinisterna och de socialdemokrater, särskilt i stormaktsnationerna (storryssar, anglo-amerikaner, tyskar, fransmän, italienare, japaner osv), som inte kräver frihet att avskilja sig för de kolonier och nationer, som förtrycks av "deras" nationer, 6) nödvändigheten av att kampen för detta krav, liksom för den politiska demokratins alla huvudkrav, underordnas den omedelbara revolutionära masskampen för att störta de borgerliga regeringarna och genomföra socialism.

Det vore ett teoretiskt fel att till internationalen överföra den ståndpunkt, som förfäktas av några små nationer och sär skilt av de polska socialdemokraterna, vilka genom sin kamp mot den polska bourgeoisin med dess folkbedragande nationalistiska paroller har letts till att förneka självbestämmandet; det vore att sätta proudhonism i stället för marxismen och att i praktiken ofrivilligt stödja stormaktsnationernas farligaste chauvinism och opportunism.

Redaktionen för Sotsial-Demokrat, RSDAP:s centralorgan

Postskriptum. I Die Neue Zeit för den 3 mars 1916, som just kommit ut, räcker Kautsky öppet den kristliga försoningens hand åt en representant för den smutsigaste tyska chauvinismen, Austerlitz, genom att han för det habsburgska Österrike avvisar de förtryckta nationernas frihet att avskilja sig, men däremot erkänner den för det ryska Polen för att visa Hindenburg och Wilhelm II en lakejtjänst. Ett bättre självavslöjande av kautskyanismen kunde man knappast önska sig!

Skrivet i januari-februari 1916

Publicerat i april 1916 i tidskriften *Vorbote* nr 2

På ryska publicerat första gången i oktober 1916 i *Sbornik Sotsial-Demokrata* nr 1

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 27, s 252-266

Om "Fredsprogrammet"

En av de viktigaste frågorna på dagordningen för "zimmerwaldarnas" andra internationella konferens är frågan om det socialdemokratiska "fredsprogrammet". För att genast sätta läsaren in i denna frågas verkliga *innebörd* skall vi anföra ett hithörande uttalande av Kautsky, Andra internationalens mest auktoritative företrädare och den mest auktoritative försvararen av socialchauvinisterna i alla länder.

"Internationalen är inget effektivt verktyg i kriget, den är väsentligen ett fredsinstrument ... Kamp för freden, klasskamp i fredstid" (Die Neue Zeit, 27. XI. 1914). "Samtliga fredsprogram, som hittills formulerats inom internationalen, det från Köpenhamn, det från London, det från Wien, alla kräver erkännande av nationernas självständighet, och det med rätta. Detta krav måste bli vår kompass i det nuvarande världskriget" (ibid, 21.V.1915).

Dessa få ord uttrycker på ett utmärkt sätt socialchauvinisternas "program" för internationell samling och försoning. Envar vet att de som sammanträdde i Wien var Südekums vänner och anhängare, som verkar helt i hans anda och under sken av "fosterlandsförsvar" försvarar den tyska imperialismen. Och i London sammanträdde franska, engelska och ryska südekumare,

som med samma förevändning försvarar "sin" nationella imperialism. Den verkliga politiken av socialchauvinismens hjältar såväl i London som i Wien består i att rättfärdiga deltagandet i det imperialistiska kriget, i att rättfärdiga att franska arbetare dödar tyska och vice versa för att avgöra vilken nationell bourgeoisie som skall ha företräde vid plundringen av andra länder. Och för att skyla denna faktiska politik, för att lura arbetarna har hjältarna från London och Wien användning av *frasen* att vi ju "erkänner" "nationernas självständighet" eller, med andra ord, erkänner nationernas självbestämmande, förkastar annexioner osv osv!

Det är klart som dagen att detta "erkännande" är en himmelsskriande lögn, det gemenaste hyckleri, eftersom det som rättfärdigas är deltagandet i ett krig, som från *båda* sidor tjänar till att förslava nationer och inte tjänar deras självständighet. Och så kommer den auktoritative Kautsky och *sanktionerar* hyckleriet i stället för att blottlägga, avslöja, brännmärka det. Den enhälliga strävan hos chauvinisterna, som förrätt socialismen, att lura arbetarna tjänar för Kautsky som bevis för internationalens "enhällighet" och vitalitet i frågan om freden!!! Det nationella, plumpa, åskådliga, iögonenfallande, för arbetarna uppenbara hyckleriet förvandlas av Kautsky till ett internationellt, förfinat, överskyldt hyckleri, som förvänder synen på arbetarna. Den kautskyanska politiken är hundra gånger skadligare och farligare för arbetarrörelsen än den südekumiska, det kautskyanska 'hyckleriet är hundra gånger vedervärdigare.

Och saken gäller inte alls enbart Kautsky, ty samma politik förs egentligen av Axelrod, Martov, Tjcheidze i Ryssland, Longuet och Pressemanne i Frankrike, Treves i Italien osv. Den objektiva betydelsen av denna politik ligger i att den tjänar till att stödja den borgerliga lögnen inom arbetarklassen, till att föra in borgerliga idéer i proletarietet. Att Südekum å ena sidan och Plechanov å den andra bara upprepar den borgerliga lögn som förs fram av den "egna" nationens kapitalister är uppenbart, men det är inte lika uppenbart att Kautsky sanktionerar samma lögn och upphöjer den till en "enhällig" internationals "högsta sanning". Och vad bourgeoisin behöver är ju just att arbetarna skall anse südekumarna och plechanoviterna vara auktoritativa, enhälliga "socialister", som blott temporärt skilt sig åt. Vad bourgeoisin behöver är ju just att arbetarna med hycklande fraser om fred, med tomma, till intet förpliktande fraser skall *avledas* från den revolutionära kampen under kriget, vaggas till ro och tröstas med hoppet om en "fred utan annexioner", en demokratisk fred osv osv.

Huysmans har bara populariserat det kautskyanska fredsprogrammet genom att tillägga: skiljedomstolar, demokratisering av utrikespolitiken osv. Men den första och grundläggande punkten i ett socialistiskt fredsprogram måste vara att *avslöja hyckleriet* i det kautskyanska fredsprogrammet, som innebär ett *stärkande* av det borgerliga inflytandet på proletarietet.

Låt oss påminna om några av kautskyanerna förvanskade grundbegrepp i den socialistiska teorin. Kriget är fortsättningen med våldsmedel på den politik, som de krigförande makternas härskande klasser förde långt före kriget. Fred är en fortsättning på samma politik, med *noterande* av de förändringar i styrkeförhållandet mellan motståndarna som krigshandlingarna skapat. Kriget förändrar i sig inte den riktning, i vilken politiken utvecklades före kriget, utan *påskyndar* endast denna utveckling.

Kriget 1870-71 var en fortsättning på den borgerligt progressiva (i årtionden pågående) politiken för att befria och ena Tyskland. Att Napoleon III krossades och störtades påskyndade denna befrielse. Socialisternas fredsprogram under denna epok var en registrering av detta progressivt borgerliga resultat, var ett stöd åt den demokratiska bourgeoisin: ingen plundring av Frankrike, en hedersam fred med republiken.

Man ser vilket pajaseri det är att försöka att slaviskt "upprepa" detta exempel i situationen under det imperialistiska kriget 1914-16. Detta krig fortsätter den politik som förts av den övermogna, reaktionära bourgeoisin, vilken utplundrat världen, erövat kolonier osv. Detta

krig kan inte på basis av de borgerliga förhållandena, *kan inte* på grund av den objektiva situationen leda till något som helst demokratiskt ”framåtskridande”, utan endast till en förstärkning och en utvidgning av allt förtryck överhuvudtaget och i synnerhet det nationella – och detta vilken utgång kriget än får.

Det kriget påskyndade utvecklingen i demokratisk, borgerlig-progressiv riktning: Napoleon III:s störtande, Tysklands enande. *Detta* krig påskyndar utvecklingen *endast* till en socialistisk revolution. *Då* hade programmet för en demokratisk (borgerlig) fred en *objektiv* historisk grundval. *Nu* finns *inte* denna grundval, och frasmakeriet om en demokratisk fred är bara borgerliga lögn, vilkas objektiva innebörd är att avleda arbetarna från den revolutionära kampen för socialism! *Då* gav socialisterna genom ett program för demokratisk fred stöd åt en existerande, djupgående, i decennier manifesterad demokratisk-borgerlig *massrörelse* (för Napoleon III:s störtande, för Tysklands enande). *Nu* ger socialisterna genom ett program för demokratisk fred, på de borgerliga förhållandenas grund, stöd åt *folkbedrägeriet* från bourgeoisins sida, bourgeoisin som önskar avleda proletariatet från *socialistisk* revolution.

Liksom fraserna om ”fosterlandsförsvar” för ut det nationella frihetskrigets förljugna ideologi till massorna, smugglar fraserna om demokratisk fred *på omvägar* in samma borgerliga lögn!

”Ni har alltså inget som helst fredsprogram, ni är alltså emot demokratiska krav”, invänder kautskyanerna och spekulerar i att ouppmärksamma personer inte skall märka att denna invändning innebär att existerande socialistiska uppgifter byts ut mot icke existerande borgerlig-demokratiska uppgifter.

Nejdå, herrarna, svarar vi kautskyanerna. Vi är *för* demokratiska krav, vi är *de enda* som kämpar för dem *utan att hyckla*, ty den objektiva historiska situationen gör det inte möjligt att ställa dem utan samband med en socialistisk revolution. Ta t ex den ”kompass” som Kautsky & Co begagnar för det borgerliga bedrägeriet mot arbetarna.

Südekum och Plechanov är ”eniga” om ”fredsprogrammet”: mot annexioner! för nationernas självständighet! Och märk väl att südekumarna *har rätt*, när de säger att Rysslands förhållande till Polen, Finland osv är ett annexionistiskt förhållande. Även Plechanov har rätt när han säger att likadant är Tysklands förhållande till Elsass-Lothringen, Serbien, Belgien m fl. Båda har rätt, inte sant? Och Kautsky ”försonar” den tyske Südekum med den ryske Südekum!!!

Men varje förnuftig arbetare ser med en gång att både Kautsky och *båda* südekumarna är hycklare. Det är klart. Skall man vara socialist får man inte finna sig i hycklande demokrati, utan måste *avslöja* den. Hur skall man då avslöja den? Mycket enkelt: ”erkännandet” av nationernas självständighet kan anses som icke hycklande *endast* när företrädaren för den förtryckande nationen både före och under kriget har krävt frihet till avskiljande för den nation som förtrycks av *hans eget* ”fosterland”.

Endast detta krav överensstämmer med marxismen. Marx ställde det, med utgångspunkt i det brittiska proletariatets intressen, då han krävde frihet för Irland och därvid ansåg en federation sannolik efter avskiljandet, dvs krävde frihet till avskiljande för att förbindelsen skulle bli fastare och mer demokratisk, inte för söndring och isolering. I samtliga fall, där det finns förtryckta och förtryckande nationer och det inte föreligger speciella omständigheter, som skiljer nationerna i revolutionärt demokratiska och reaktionära (sådana omständigheter förelåg t ex på 1840-talet), måste Marx’ politik beträffande Irland bli förebild för den proletära politiken. Och imperialismen är just den epok, då indelningen av nationerna i förtryckande och förtryckta är väsentlig och typisk, medan det är helt omöjligt att skilja på reaktionära och revolutionära nationer i Europa.

Redan år 1913, i en resolution om den nationella frågan, förpliktade vårt parti socialdemokraterna att använda begreppet självbestämmande i den här nämnda innebörden. Och kriget 1914-16 har gett oss helt rätt.

Ta Kautskys senaste artikel i Die Neue Zeit den 3 mars 1916. Han deklarerar rent ut sitt samförstånd med den notoriske och extreme tyske chauvinisten Austerlitz i Österrike, redaktör för den chauvinistiska wientidningen Arbeiter-Zeitung', samförståndet om att man inte får "förväxla en nations självständighet med dess suveränitet". Med andra ord: för de förtryckta nationerna räcker det just med nationell autonomi inom en "flernationsstat", det är inte absolut nödvändigt att för dem kräva lika rätt till politisk självständighet. Och på samma gång, i samma artikel påstår Kautsky att det inte går att bevisa att "tillhörighet till det ryska statsförbundet är en nödvändighet för polackerna"!!!

Vad betyder det? Det betyder att Kautsky för att behaga Hindenburg, Südekum, Austerlitz & Co erkänner Polens *frihet till avskiljande* från Ryssland, trots att Ryssland är en "flernationsstat", men tiger om polackernas frihet till avskiljande från Tyskland!!! De franska socialisterna förklaras av Kautsky i samma artikel ha gjort avsteg från internationalismen med motiveringen att de *genom krig* vill uppnå Elsass-Lothringens frihet. Att de tyska südekumarna & Co gör avsteg från internationalismen, när de vägrar kräva frihet till avskiljande *från Tyskland* för Elsass-Lothringen, är något som Kautsky tiger om!

Glosan "flernationsstat" – denna glosa kan tillämpas såväl på England med avseende på Irland som på Tyskland med avseende på Polen, Elsass osv! – använder Kautsky för att öppet försvara socialchauvinismen. "Kampen mot annexioner" har av Kautsky förvandlats till ett "program för *fred*" – med chauvinisterna förvandlats till ett flagrant hyckleri. Och i samma artikel upprepar Kautsky den sliskiga judusjkatalet⁴: "Internationalen har aldrig underlåtit att kräva de berörda befolkningarnas samtycke till förskjutningar av statsgränser." Står det inte klart att Südekum & Co kräver elsassarnas och belgarnas samtycke" till deras anslutning till Tyskland, att Austerlitz & Co kräver polackernas och serbernas "samtycke" till deras anslutning till Österrike?

Och den ryske kautskyanen Martov? Han går till gvozdevanhängarnas tidning Nasj Golos (Samara) för att bevisa den obestriddiga sanningen att självbestämmande för nationerna inte för med sig fosterlandsförsvar i ett imperialistiskt krig. Men att den ryske socialdemokraten förråder självbestämmandeprincipen, om han inte kräver *frihet till avskiljande* för de av storryssarna förtryckta nationerna, tiger Martov om – och räcker därmed fram handen till fred med personer som Aleksinskij, Gvozdev, Potresov och Plechanov! Martov tiger om detta även i den illegala pressen! Han polemiserar mot holländaren Gorter, trots att Gorter, samtidigt som han med orätt förnekar principen om nationernas självbestämmande, *tillämpar* denna princip rätt genom att kräva *politisk oavhängighet* för Nederländska Indien och beslår de härmed oense holländska opportunisterna med att ha förrått socialismen. Men Martov önskar inte polemisera med sin medsekreterare Semkovskij, som 1912-15 i likvidatorernas" press ensam skrev om denna fråga och *förnekade* rätten till avskiljande, förnekade självbestämmandet överhuvudtaget!

Står det inte klart att Martov "försvarar" självbestämmandet lika hycklande som Kautsky? Att han på samma sätt försöker dölja sin önskan att *försona* sig med chauvinisterna?

Och Trotskij? Han är eld och lågor *för* självbestämmandet, men också hos honom är detta tomt frasmakeri, eftersom han inte kräver frihet till avskiljande för de nationer, som förtrycks av *ifrågavarande* nationella socialists "fosterland"; han tiger om Kautskys och kautskyanernas hyckleri!

⁴ Judusjka diminutiv av Judas – huvudperson i Saltykov-Sjtjedrins roman *Herrarna Golovljov* – Red

En sådan ”kamp mot annexioner” är ett bedrägeri *mot* arbetarna och inte ett *klargörande* av socialdemokraternas program, är en *verbal undanflykt* och inte en konkret anvisning om internationalisternas plikt, är en eftergift för nationalismens fördomar och för dess själviska intressen (”vi” alla, både borgare och socialchauvinister, drar ”fördel” av att ”vårt” fosterland förtrycker en nation!) och inte en kamp mot nationalismen.

Socialdemokratins ”fredsprogram” måste främst bestå i att avslöja hyckleriet i de borgerliga, socialchauvinistiska och kautskyanska fraserna om fred. Detta är det första och viktigaste. Annars hjälper vi ofrivilligt eller frivilligt till med att bedra massorna. Vårt ”fredsprogram” kräver att demokratins viktigaste punkt i denna fråga – avvisandet av annexioner – tillämpas i handling och inte i ord, tjänar den internationalistiska propagandan och inte det nationella hyckleriet. För den skull är det nödvändigt att klargöra för massorna, att ett avvisande av annexioner, dvs ett erkännande av självbestämmandet, är uppriktigt menat först när socialisterna i *varje* nation kräver frihet till avskiljande för de nationer, som förtrycks av deras nation. – Såsom en positiv paroll, som drar in massorna i den revolutionära kampen och klargör nödvändigheten av revolutionära åtgärder för en ”demokratisk” fred, bör man ställa upp parollen: vägra betala statsskulderna!

Vårt ”fredsprogram” måste slutligen bestå i att klargöra att de imperialistiska makterna och den imperialistiska bourgeoisin *inte kan* ge en demokratisk fred. Den *måste* man söka och eftersträva – men *inte bakåt*, i den reaktionära utopin om en ickeimperialistisk kapitalism eller ett förbund av likaberättigade nationer *under* kapitalismen, utan *framåt*, i proletarietets socialistiska revolution. Inget enda demokratiskt grundkrav kan förverkligas någotsånär omfattande och bestående i de framskridna imperialistiska staterna annat än *genom* revolutionära strider under socialismens fana.

Den som ställer en ”demokratisk” fred i utsikt för folken utan att samtidigt förkunna den socialistiska revolutionen, den som förnekar kampen för denna revolution, kamp redan under kriget, den bedrar proletarietet.

Skrevet mellan den 19 februari och 7 mars (3 och 20 mars) 1916

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 27, s 267-274

Publicerat den 25 mars 1916 i *Sotsial-Demokrat*, nr 52